

Posudek oponenta diplomové práce

Pavla Burešová: Ústavy habsburské monarchie v první polovině 19. století ve srovnání s polskou ústavou 3. května

Předložená práce má 59 stran textu (s. 3-61). Připojen je praktický seznam zkratk, seznam použitých pramenů a literatury, resumé v anglickém jazyce a klíčová slova. Zvolené téma je nepochybně zajímavé a pro řešení formou diplomové práce vhodné.

Velmi si cením Úvodu, v němž diplomantka jasně definovala cíle své práce, postupy a metodiku a v hrubých obrysech též popsala strukturu práce. Svědčí to o koncepčnosti jejího přístupu a o tom, že se snažila naplnit to, co není u diplomových prací úplně samozřejmé, totiž vtisknout své práci jistou míru myšlenkové původnosti. Vynikajícím prostředkem k tomu se jí mohla stát relativně málo využívaná a nikterak snadná metoda historické komparace.

Také úvodní kapitola Pojem konstitucionalismu (s. 3-5) je zdařilým předstupněm vlastního traktování tématu. A opět nelze než pochválit systematicčnost, s níž se autorka pokusila hned na úvod vypořádat se zdánlivě samozřejmými, ve skutečnosti ale vícevrstevnatými a v literatuře v nuancích různě chápanými pojmy ústava a konstitucionalismus.

Následuje kapitola Právní vývoj před schválením prvních konstitucí (s. 6-12), ve které jsou poněkud neorganicky spojeny (naznačuje to ostatně i její vnitřní členění) dva problémové okruhy: historie snah o písemné zakotvení ústavně-právních pravidel a politický vývoj habsburské monarchie v první polovině 19. století. Pokud jde o první naznačené téma, autorka stručně píše o Vladislavském zřízení zemském, České konfederaci a Obnoveném zřízení zemském. Domnívám se ale, že zde nedostatečně zdůraznila propast oddělující stavovskou konfederaci jakožto text svou povahou čistě ústavní od obou (respektive i dalších) zemských zřízení, zcela postrádajících odvětvový charakter a normy ústavního charakteru obsahující jen v nevelké míře. Pokud jde o revoluční události roku 1848, stojí za úvahu, nakolik byl právě vývoj událostí v Čechách klíčový pro vznik a vývoj rakouského konstitucionalismu. Objektivně ho asi nelze přeceňovat.

V dalších třech kapitolách autorka popisuje tři rakouské ústavy z doby revoluční – dubnovou čili Pillersdorfovou (s. 13-19), Kroměřížskou (s. 20-32) a březnovou alias Stadionovu (s. 33-41). Všechny kapitoly jsou strukturálně budovány obdobně – autorka se nejprve zabývá okolnostmi vzniku té které ústavy, výběrově upozorňuje na některá jejich ustanovení, podává přehled jejich systematiky a zaměřuje se na problematiku zakotvení občanských práv. Osobně mám jisté pochybnosti o podkapitolách avizujících zaměření na obsah ústav. Jde skutečně jen o výběr (podle nespécifikovaných kritérií) normativních vět, komentovaných jen velmi stručně nebo vůbec. Navíc se domnívám, že logika věci by měla spíše velet zabývat se konkrétními ustanoveními až po nastínění struktury ústavy a že oba tyto problémové okruhy by měly být řešeny na významově souřadné úrovni (jinými slovy, jeden by neměl být podkapitolou v rámci druhého). Rozpracovat by dozajista zasluhovala další kapitola Přínos ústav pro další právní vývoj v Rakouské monarchii (s. 42-43), v níž autorka vyzdvihuje význam kroměřížského návrhu. Myslím, že právě zde se nabízel velmi lákavý prostor pro právní komparatistiku a že bylo možno trochu více argumentačně podpořit (či vyvrátit) tezi, že byl kroměřížský návrh jedním z inspiračních zdrojů pro ústavu prosincovou.

V další části své práce se autorka zabývá politickými poměry v Polsku na prahu moderní doby a vznikem, obsahem a zrušením polské ústavy 3. května z roku 1791, jakož i dalším ústavně-právním vývojem Polska v první polovině 19. století (s. 44-53). Sympatické je, že v této části hojně využívá zahraniční literaturu.

Poslední kapitola je věnována srovnání rakouských ústav a ústavy polské. Zde je bohužel nutno konstatovat, že uváděla-li autorka v Úvodu, že „závěrečná komparativní kapitola by s důrazem na předchozí popisné kapitoly měla tvořit gros této diplomové práce“, zůstalo jen u předsevzetí. Již samotný rozsah této kapitoly (s. 54-58) jasně signalizuje, že autorka srovnávací pasáže značně zredukovala, ačkoliv ho kromě Úvodu akcentovala i v samotném názvu práce. Držela se přitom na velmi obecné úrovni, podrobnější komparace jednotlivých institutů či dokonce norem se čtenář nedočká. Bezesporu zajímavé úvahy v Závěru práce se tak zdají jejím předchozím textem ne zcela dostatečně podepřené.

Po formální stránce práce naplňuje standardní kritéria, odkazový aparát je poměrně obsáhlý (202 poznámek pod čarou). Je ale třeba upozornit, že velké množství poznámek odkazuje na učebnice právních dějin (Malý, Marečková, Schelle, Vojáček – Schelle – Knoll), což se nezdá být úplně nejšťastnější. V závěrečném seznamu zdrojů se pak vyskytují některé drobné nepřesnosti (např. učebnice autorského týmu Vojáček – Schelle – Knoll je připsána pouze prof. Vojáčkovi, ačkoliv v poznámkách pod čarou je citována správně). Nelogické je také rozdělení literatury na domácí a cizojazyčnou, respektive spojení článku prof. Adamové (který nepochybně patří do literatury) do jedné rubriky s „elektronickými zdroji“, tj. on-line publikovanými texty ústav.

Práci doporučuji k obhajobě a s ohledem na výše uvedené výtky ji navrhuji hodnotit stupněm „velmi dobře“. Námětem k obhajobě by mohlo být například porovnání vzájemného vymezení říšského a zemského zákonodárství v rakouských ústavách či podrobnější porovnání postavení panovníka podle jednotlivých zkoumaných ústavně-právních dokumentů.

V Praze, 15.9.2012

JUDr. Marek Starý, Ph.D.